

KRONIKA**Akademik dr. Ivan Gams – osemdesetletnik**

Ljubljana, 5. 7. 2003

Leta 1923, 5. julija, je bil v Slovenj Gradcu rojen akademik profesor dr. Ivan Gams. 1946 je na Prirodoslovno-matematični fakulteti v Ljubljani vpisal študij geografije, etnografije in narodne zgodovine ter 1951 diplomiral iz geografije. 1956 je prav tam doktoriral in 1967 postal izredni, 1972 pa redni profesor za fizično geografijo. 1978 je bil izvoljen za dopisnega in 1985 za rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti. V letih 1951–1966 je delal je na Inštitutu za geografijo SAZU, na Inštitutu za geografijo Univerze in na Inštitutu za raziskovanje krasa SAZU, od 1966 dalje do upokojitve pa je poučeval na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani.

Svoje neutrudno delo je Ivan Gams delil med pedagoškim in raziskovalnim delovanjem. Predaval je vrsto fizičnogeografskih predmetov, pri čemer naj posebej izpostavim predmet geografijo krasa. V krasoslovju je marsikje oral ledino, ima tudi prvenstvo v poučevanju krasa na ljubljanski univerzi. Sicer je bila že leta 1946 v okviru študija geografije predvidena stolica za kras, zasedel naj bi jo dr. Alfred Šerko, ki je bil takrat tudi predstojnik novoustanovljenega Zavoda za raziskovanje krasa v Postojni in obnem direktor Postojnske jame. Zaradi njegove nenadne smrti stolica ni bila zasedena – do prihoda dr. Gamsa. V začetku je predaval o krasu v okviru geomorfologije, kmalu pa je bil uveden samostojni predmet, posebnost slovenske geografije, geografija krasa. Kot »kompleksni geograf« stare šole, tako lahko rečemo sedaj, a ob svojem nastopu ni sodil v takratno »staro šolo«, ampak je imel izrazito napredne in nove zamisli, se je raziskovalno ukvarjal z regionalno geografijo Slovenije, s hidrogeografijo (visokogorska jezera, jezero pod Krimom, poplavni svet), s snežišči, plazovi in Triglavskim ledenikom, z geomorfologijo, klimatogeografijo in klimatsko členitvijo slovenskega ozemlja, s pedogeografijo in fitogeografijo, s pokrajinsko ekologijo in regionalizacijo Slovenije. Velik del njegovega raziskovalnega in pedagoškega dela, morda največji, pa je bil posvečen krasu, še posebej kraškemu podzemlju – speleologiji. Sicer

skoraj ni geografske panoge, ki se je jubilat kot vsestransko razgledan geograf in krasoslovec ne bi vsaj dotaknil.

Vpet je bil v družbena dogajanja in je svoja mnenja in poglede objavljaj, kot se tudi ni izogibal strokovno-organizacijskim dolžnostim. V pedagoških okvirih je bil predstojnik Oddelka za geografijo Filozofske fakultete ter vodja katedre za fizično geografijo, sicer pa predsednik Jamarske zveze Slovenije, predsednik komisije za kraško denudacijo pri Mednarodni speleološki zvezi, med letoma 1968 in 1972 predsednik Geografskega društva Slovenije, predsednik komisije za geomorfološko snemanje in kartiranje pri Mednarodni geografski zvezi ter predsednik komisije za preučevanje človekovega posega v kras pri isti zvezi. Bil je organizator številnih domačih in mednarodnih znanstvenih in strokovnih srečanj. Posebej naj poudarim 4. mednarodni speleološki kongres leta 1965 v Ljubljani in Postojni, kjer je bila na njegovo pobudo ustanovljena Mednarodna speleološka zveza.

Gamsova bibliografija (po Cobiss-u) šteje 1145 enot in stalno narašča. Od tega je 120 znanstvenih in 192 strokovnih člankov, 84 pa je objavljenih znanstvenih predavanj na strokovnih srečanjih. Poleg tega je akademik Gams objavil 210 gesel v enciklopedijah in leksikonih, 134 kritik, ocen in poročil, vrsto predgovorov, polemik in diskusij in 30 poljudnih člankov, kar dokazuje njegovo vpetost in angažiranost v strokovnih in tudi širših krogih. Poleg naštetega vsebuje njegova bibliografija tudi 40 samostojnih poglavij v raznih knjigah ter 9 knjig in 17 učbenikov. Tudi v Geografskem vestniku je veliko objavljaj, predvsem do sredine sedemdesetih let: 28 člankov in 112 krajših prispevkov.

Med Gamsovimi prvimi znanstvenimi objavami so prav dela o krasu (izvir Mitošičica 1955, Vprašanja raziskovanja krasa 1957). V grobem gre za snov iz geomorfologije s posebnim poudarkom na koroziji, iz hidrologije, klime (na površju in v podzemlju) in iz speleologije v ožjem smislu. Kot geograf je imel širok pogled na kras in se je poleg naštetega ukvarjal tudi s človekom na krasu, vključno z etnološkega vidika, s kraško terminologijo in celo s speleoterapijo. Njegove raziskave ga na več področjih uvrščajo med pionirje v slovenskem krasoslovju, tako meritve korozije in njen pomen za razvoj reliefa ter ugotavljanje dejavnikov, ki vplivajo na intenzivnost korozije, kompleksne speleološke raziskave, posebej raziskave speleogeneze, jamske klime in odlaganja sige, subkutanih oblik in njihovega pomena za preučevanje razvoja in starosti površja ter erozije prsti. Marsikatero Gamsovo delo je doživelo velik odmev v domači in svetovni strokovni javnosti. Svetovno znana oziroma priznana je njegova klasifikacija in definicija kraških polj, po vsem svetu merijo korozijo s pomočjo njegove »metode tablet« in predlagan je bil mednarodni projekt za primerjavo korozije po »Gamsovi metodi«. V domačih krogih pa so gotovo najbolj znane in uporabljane njegove knjige *Kras* (1974), *Slovenska kraška terminologija* (1973) in pred kratkim izdano obsežno delo (516 strani) *Kras v Sloveniji*, ki je bilo leta 2004 ponatisnjeno.

Ivan Gams pa ni le avtor, ampak je bil in je tudi urednik, sourednik in član uredniških odborov in uredniških svetov številnih domačih in tujih revij in drugih publikacij, med katerimi naj posebej omenim le slovenski reviji *Acta carsologica* in *Naše jame*.

50 let Gamsovega raziskovalnega dela v geografiji, še posebej v fizični geografiji, krasoslovju in speleologiji, je bistveno zaznamovalo te vede v 2. polovici 20. stoletja, njegov prispevek je bistvenega pomena za raven, ki so ga dosegle v Sloveniji, za priznavanje slovenskega prispevka v svetovno zakladnico in tudi za razvoj teh panog v svetovnem merilu. Če govorim o Gamsovem delu v preteklem času, to ne pomeni, da je zdaj, pri osemdesetih letih, opustil raziskovalno delo. Sploh ne, če prelistamo zadnje številke revij *Acta carsologica*, *Proteus* ali *Naše jame*, naletimo na Gamsovo ime kot avtorja člankov. Ko sem se lani v zgodnjem jenskem jutru pripeljal k vhodu v Postojnsko jamo, tam ni bilo nobenega turista, pač pa profesor Gams v jamarski opremi, s čelado na glavi, ki se je ravno odpravljaj v jamo merit temperature. Osemdesetletnica je le mejnik, ob katerem se ozremo nazaj na Gamsovo bogato znanstvenoraziskovalno in pedagoško delo, priložnost, da strokovne kroge in širšo javnost opozorimo na njegove uspehe, nikakor pa to ni retrospektiva.

In to je lahko tudi prilika, da mu zaželimo vse najboljše in še vrsto let ustvarjalnega dela v geografiji!

Andrej Kranjc

Umrli je dr. Zlatko Pepeonik
Zagreb, Hrvaška, 20. 1. 2004

Za dr. Milanom Vreskom je s profesorjem dr. Zlatkom Peponikom, rojenem leta 1934, v kratkem času odšel že drugi predstavnik izredno uspešne druge povojne generacije hrvaških geografov. Svojo strokovno pot je začel kot diplomant Prirodoslovno matematične fakultete v Zagrebu leta 1958, kjer se je leta 1960 zaposlil kot asistent, dosegel po doktoratu leta 1972 naziv docenta, leta 1982 izrednega in leta 1988 rednega profesorja.

Bil je človek, ki si ga moral imeti rad. Poznan po izredni življenjski energiji, ki jo je obilno razdajal svojim dragim, prijateljem, kolegom, študentom, izredni komunikativnosti in pripravljenosti pomagati vsakemu je bil povsod spoštovan ter zaželen gost in predavatelj. Oddajal je pozitivno energijo, ki so jo sprejemali vsi okrog njega. Kjerkoli so bile težave in problemi, je s svojo poštenostjo, neposrednostjo, objektivnostjo in tehtnostjo svoje besede deloval pozitivno, kar so mu vsi priznavali in visoko cenili. In kjerkoli se je mudil, od Hrvaške do Amerike, povsod je takoj našel prijatelje.

Zanimalo ga je veliko stvari, v geografiji pa verjetno skoraj vse. Zato je bil med najboljšimi če ne celo najboljši poznavalec Hrvaške in eden najboljših lokalnih geografov. Zelo dobro je poznal tudi sosednje dežele, pa tudi številne kraške jame in druge kraške pojave v Sloveniji, za katere se je živahno zanimal na začetku svoje strokovne poti, ko ga je strokovno zanimanje poneslo tudi v kraško speleologijo, v poznejših letih pa tudi za njeno turistično problematiko in še za veliko drugega. Bil je živa enciklopedija.

S Peponikom sem prijateljeval od začetka šestdesetih let, ko smo na skupnih terenskih vajah spoznavali socialnogeografsko problematiko hrvaškega in slovenskega ruralnega prostora. Leta 1964 je študiral teorijo in raziskovalno metodologijo socialne geografije pri svetovno znanem soutemeljitelju socialne geografije dr. Wolfgangu Hartkeju v Münchenu. To je močno zaznamovalo celotno njegovo znanstveno pot. Njegova kasnejša strokovna zanimanja, ki so bila vsa povezana s študijskimi izpopolnjevanji na harvardski univerzi, na univerzah v Lundu, Stockholmu in Portlandu ter na Gospodarsko-geografskem inštitutu v Münchenu, so Pepeonika popeljala na področje geografije prebivalstva in zdomske prob-

lematike v ožjem pogledu, turizma in urbane geografije in v devetdesetih letih na področje politične geografije. O tem je pisal v številnih znanstvenih razpravah, to vključeval v učbenike in strokovne članke. Napisal je knjigo *Jugoslovanska ekonomska emigracija u Švedsku* (1976) in učbenik *Turistička geografija*, ki je doživel 11 ponatisov in je dolga leta koristno služil tudi slovenskim študentom geografije.

Njegovo znanstveno kvaliteto potrjujejo številna predavanja v tujini in študentom na ameriških univerzah, kjer je skupaj predaval več kot štiri leta. Bil je odličen predavatelj in njegova predavanja, nastopi na znanstvenih simpozijih in kongresih, a tudi vsi drugi javni nastopi so bili doživetje. Na univerzah po Evropi, ZDA in Kanadi je opravil 28 predavanj o politično-geografski problematiki Hrvaške po letu 1990. Kar 41 predavanj je imel še na univerzah, javnih srečanjih in za politike. Upravičeno lahko trdim, da je prav s svojimi predavanji izredno veliko prispeval k ugledu in afirmaciji geografije ter k njeni popularizaciji. Svoje bogato strokovno znanje je uveljavljal tudi pri številnih drugih aktivnostih, ki so vse bile na kakršen koli način povezane s pedagoškim delom. Pripravil je vrsto televizijskih in radijskih oddaj, urejal in pisal je v *Geografski horizont* in bil urednik časopisa *Priroda*. Njegovo neumorno delovanje mu je prineslo članstvo v vrsti domačih in tujih strokovnih organizacij.

»... *Ti samo govori slovenski, jaz Te vse razumem...*« je Zlatko vedno rekel v najinem štiridesetletnem druženju, tudi na zadnjem skupnem terenskem delu predlani na Pašmanu s študenti in profesorji iz Zagreba, Zadra, Ljubljane in Bayreutha. Bil je velik prijatelj ne le številnim slovenskim geografom najmanj treh generacij, ampak tudi slovenske geografije. Velikokrat je predaval našim študentom, vodil svoje študente na ekskurzije po Sloveniji, predaval je v Geografskem društvu in sodeloval na številnih simpozijih v Sloveniji. Še predlani je predaval na našem mednarodnem simpoziju, bili smo skupaj na simpoziju o regionalno-razvojni problematiki v Zagrebu in lani na medinštitutskem seminarju v Pazinu. Brez njega si naših strokovnih srečanj enostavno ni bilo mogoče predstavljati, in to je tudi cenil. Veliko zaslug za prijateljske in odlične odnose med slovenskimi in hrvaškimi geografi, med geografskima univerzitetnima oddelkoma in med obema geografskima zvezama ima prav Zlatko Pepeonik. Za vse to ga je Zveza geografskih društev Slovenije leta 2001 imenovala za njenega častnega člana. Ne nazadnje pa je bil Zlatko Pepeonik tudi dolgoletni član uredniškega odbora Geografskega vestnika!

Mirko Pak

Dvajseta obletnica Ljubljanskega geografskega društva

Ljubljana, 10. 2. 2004

Dvajset let morda ni dolga doba, vendar si številne dejavnosti, ki so se zvrstile v tem obdobju, predvsem pa ljudje, ki so oblikovali in vodili društveno delo, vsekakor zaslužijo primerno pozornost. Slavnostna prireditev je bila 10. februarja 2004 v Prešernovi dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Program je obsegal pogovor oziroma okroglo mizo z nekdanjimi predsedniki (dr. Matjaž Jeršič, dr. Karel Natek, dr. Matej Gabrovec, dr. Irena Rejec Brancelj) in s sedanjim predsednikom mag. Alešem Smrekarjem, geografsko razpredanje pa je popestrila nadobudna violinistka Anja Bukovec, na koncu pa je sledila še pogostitev. Gostje, večinoma so bili to naši aktivni člani, so domov odšli bogatejši za nekatere spomine in misli, ki so jih zaupali sogovorniki, in za čivink, piščalko, s katero so trnovski ptičarji privabljali šoje.

V uradnem delu smo se dotaknili priprav na formalno ustanovitev in prvi let samostojne društvene poti. Zadnji dve desetletji sta namreč le eno izmed obdobjev v njegovem delovanju. Začetki segajo daleč nazaj, prvi v daljnje leto 1922, ko je tedaj ustanovljeno Slovensko geografsko društvo prevzelo prvenstveno vlogo v razvoju slovenske geografije in stanovske organiziranosti. V želji, da bi k društvenemu delu in k aktivnostim pritegnili čim več geografov, včasih pa tudi zaradi zunanjih pritiskov, se je v svoji 80 let dolgi zgodovini večkrat organizacijsko preoblikovalo. Tako je bila leta 1960 kot četrta regionalna podružnica (za mariborsko, celjsko in kranjsko) ustanovljena podružnica v Ljubljani, ki je bila predhodnica današnjega društva. Njene aktivnosti so bile tesno prepletene z delovanjem Slovenskega geografskega društva, od katerega je prevzela organizacijo predavanj in ekskurzij za ljubljansko območ-

je. Sredi šestdesetih let se je podružnica preimenovala v Ljubljanski aktiv, ki je v nespremenjeni obliki deloval do leta 1984, ko se je preoblikoval v Ljubljansko geografsko društvo (LGD).

Nastanek LGD je povezan z notranjo reorganizacijo geografske stanovske organizacije, kar je bila politična odločitev, povezana z novo zakonodajo o društvih. Društvena dejavnost se je morala bolj regionalno oziroma policentrično organizirati. Zaradi dolgotrajnega usklajevanja statuta je bilo LGD za gorenjskim, dolenskim in mariborskim društvom četrto ustanovljeno društvo, nam je zaupal Matjaž Jeršič. Istočasno se je Slovensko geografsko društvo preoblikovalo v Zvezo geografskih društev Slovenije. Le-to so sestavljala posamezna regionalna društva. Geografe iz osrednjega dela Slovenije je povezovalo LGD, ki je nadaljevalo s starimi aktivnosti in uvajalo nove, obenem pa je ostajala stara delitev aktivnosti. V domeni ZGDS so bile znanstvene zadeve (izdajanje revij, znanstveni simpoziji), LGD pa je organiziralo poljudna predavanja in strokovne ekskurzije. Osamosvojitve je, kot je povedal Matej Gabrovec, olajšala finančno poslovanje, še posebej ostalih regionalnih društev. Njihovo poslovanje je bilo zaradi uporabe bančnega računa v Ljubljani dokaj komplicirano, potem pa je bilo tekoče delo precej poenostavljeno.

Društvo temelji na članih in aktivnostih, ki bi člane privabljal in zadovoljevale njihove potrebe, želje, pričakovanja, ali kot je v pogovoru povedal Karel Natek, društvo mora ponuditi tisto, kar ljudje mogoče niti sami ne vedo, da potrebujejo. Ustvarjanje privlačnega programa je ena izmed osnovnih nalog. Tako so se osnovnemu programu, ki se je oblikoval že sredi šestdesetih let, to je predavanjem (6 ali 7 letno) in ekskurzijam (6 letno in prvomajska v tujino) pridružile nove: geografski večeri, s katerimi smo želeli oživiti in razmahniti strokovno in znanstveno diskusijo. Da bi na ekskurzije privabili več udeležencev, smo izvedli postopek za njihovo uvrstitev v Katalog stalnega strokovnega izpopolnjevanja, kar je postalo ustaljena praksa. Preizkusili smo se tudi v založniški dejavnosti in tako je nastala zbirka diapozitivov o Sloveniji in po posameznih celinah, namenjena v prvi vrsti učiteljem geografije in zemljepisa. V zadnjih letih smo izdali nekaj vodnikov, ki so nastali kot gradivo za ekskurzije v tuji-

IGOR LAPAJNE

Vsi predsedniki Ljubljanskega geografskega društva: dr. Matjaž Jeršič, dr. Karel Natek, dr. Matej Gabrovec, dr. Irena Rejec Brancelj in mag. Aleš Smrekar.

no in po Sloveniji. Publikacija, na katero smo najbolj ponosni, to je knjiga Ljubljana – geografija mesta, je nastala ob 18. zborovanju slovenskih geografov Ljubljana 2000, izvedeno v organizaciji LGD. Najnovejša društvena aktivnost pa so strokovne ekskurzije, namenjene srednješolcem v okviru obveznih izbirnih vsebin.

Naši člani so v prvi vrsti geografi in ljubitelji geografije, ki jim redno plačevanje članarine omogoča udeležbo na društvenih aktivnostih in ugodno naročniško ceno Geografskega obzornika in Geografskega vestnika. Naraščanju (ali upadanju) števila članov je zaradi pogostih organizacijskih sprememb težko slediti. V zapisniku občnega zbora iz leta 1968 je zapisano, da ima Ljubljanski aktiv 190 rednih in 30 izrednih članov (študentov). Čez dve leti pa je v zapisniku občnega zbora zapisano, da ima samo še 50 članov. Očitno je v tem času aktiv doživel hude čase, saj je Mirko Pak v Geografskem vestniku 45 zapisal, da je odbor Ljubljanskega aktiva »... doživel tolikšne kadrovske spremembe, da so posledice vidne še danes. Predvsem je želel pritegniti k sodelovanju več geografov, ki poučujejo na šolah in geografov zaposlenih v praksi, kar mu kljub prizadevanju ni uspelo ...«. Boljše čase je aktiv dočkal leta 1978, ko je imel okoli 200 članov, kasneje pa se je število ponovno zmanjšalo. Leta 1981 je bilo »... 120 članov, od katerih jih 60–70 % plačuje članarino ...«, je zapisano v zapisniku Izvršnega odbora. Leta 1996 je imelo LGD 330 članov, danes pa 296. Bolj kot število članov je pomembna njihova aktivnost oziroma neaktivnost. Kljub prizadevanjem in različnim načinom obveščanja so nekatere aktivnosti dokaj slabo obiskane. Da bi se na ekskurzijo prijavilo 67 članov, kot se jih je leta 1982, in sicer na Velebit, je danes nemogoče pričakovati. Geografi v šolah so preobremenjeni s prilagajanjem na neprestane spremembe, pa tudi sicer je bogata ponudba v sodobnem globaliziranem svetu prej slabost kot prednost. Bistvo pa je, da se je v društvu izoblikovalo jedro, ki diha z njegovimi aktivnostmi. V prihodnje bi bilo treba več pozornosti nameniti geografom, ki delajo zunaj izobraževalnih in znanstvenih institucij, na primer na raznih ministrstvih.

V teh letih je društvo stremelo k boljši povezanosti in razvijanju medsebojnega sodelovanja, zlasti k povezovanju geografskih društev doma, nekaj pa je bilo tudi posameznih primerov sodelovanja v tujini. Že v nekdanjem Ljubljanskem aktivu je obstajal koordinacijski odbor za sodelovanje s tujino, v kasnejšem samostojnem društvu takega organa ni bilo, posamezni stiki pa so se vzpostavljali zlasti na pobudo posameznikov. Matej Gabrovec je omenil dva primera zglednega sodelovanja v obliki visokokvalitetnih strokovnih ekskurzij, in sicer za švicarske študente iz Züricha in za belgijske študente iz Bruslja, in na drugi strani za slovenske geografe v Švico in Belgijo. Zadnji, še svež primer pa je prvomajska ekskurzija na Irsko, pri kateri so sodelovali lokalni geografi. V slovenskem prostoru poteka najplodnejše sodelovanje z Društvom mladih geografov Slovenije, in sicer v obliki skupnih ekskurzij, predavanj, finančne pomoči pri izdajanju Geomixa, na prireditvi ob našem jubileju pa so nam pomagali pri izvedbi neformalnega dela srečanja. Kljub temu, da se je Študentska sekcija, ki je v okviru našega društva nastala konec osemdesetih let, leta 1997 odcepila, se naše poti prepletajo, dejavnosti pa dopolnjujejo in bogatijo. Še vedno so naš podmladek in zato nas ob vsakem njihovem poročilu prevzame val navdušenja in občudovanja nad njihovo zagnanostjo in »mobilno močjo«. Domišljamo si, da so najbolj aktiven, ploden in inovativen del društva.

Društvo je kot mozaik, sestavljen iz tisočeri delcev, ki šele ob povezovanju in sodelovanju uspevajo kot usklajena celota. V prvi vrsti so tu člani, ki z aktivno udeležbo spodbujajo vodstvo in ga obenem tudi nadzorujejo. Drugi, zelo pomemben člen pa je vodstvo, katerega naloga je organizirati in koordinirati dejavnosti ter zagotoviti nemoteno delovanje. Kar pa zahteva mnogo osebne angažiranosti na eni in razumevanje za postranske aktivnosti in s tem nastale stroške s strani nadrejenih na drugi strani. Društvo je od vseh nas in bo samo tako, kot ga bomo naredili: od nas je odvisna prihodnost; od naših prizadevanj in čuta stanovske pripadnosti. Formalna organiziranost je pri tem precej nepomembna. Ob dvajsetletnici LGD in ob štiriinštiridesetletnici ljubljanske podružnice Slovenskega geografskega društva želim, da bi vedno znova zmoglo dovolj zagona in ustvarjalne moči za izpolnjevanje svojega poslanstva. Upam, da bo Ljubljansko geografsko društvo še naprej igralo vidno vlogo v slovenski geografiji.

Mimi Urbanc

Priznanja Zveze geografskih društev v letu 2004

Ljubljana, 31. 3. 2004

Tudi na letošnjem rednem letnem občnem zboru ZGDS, ki je bil 31. marca 2004, so bila podeljena priznanja nekaterim našim vidnim, zaslužnim in uveljavljenim kolegom. Vsa naša stanovska priznanja so namreč simbolična in pomenijo iskreno zahvalo posameznikom, ki so s svojim najraznovrstnejšim in uspešnim delom na različnih področjih nemalo prispevali k ugledu in uveljavitvi geografije v javnosti kakor tudi na področju strokovne rasti in organizacijske povezanosti geografskih društev na Slovenskem.

Predloge za priznanja so posredovala društva, ki so včlanjena v ZGDS, in posamezniki. Komisija ZGDS za priznanja in imenovanja je razpravljala o kandidatih in skupaj z Izvršilnim odborom ZGDS predlagala listo kandidatov, ki jo je občni zbor ZGDS soglasno potrdil. Dobitnikom je priznanja izročil mag. Mitja Bricelj, predsednik ZGDS, in sicer v petek, 22. 10. 2004 na priložnostni slovesnosti ob 19. zborovanju slovenskih geografov v Velenju.

Priznanje Pohvala ZGDS, ki je namenjena za večletno uspešno delo na strokovnem, raziskovalnem in organizacijsko-stanovskem področju, so prejeli: mag. Damir Josipovič, Jernej Klemen, mag. Blaž Komac in mag. Franci Petek.

Bronasto plaketo ZGDS, ki je stanovsko priznanje za več kot 10 letno odmevno delo na področju izobraževanja, znanstvenoraziskovalnega, publicističnega, aplikativnega in društvenega dela, so dobili: Tea Lukan Klavžer, Ludvik Mihelič, mag. Miha Pavšek in Marjeta Vidmar.

Srebrno plaketo ZGDS je prejel Peter Repolusk za več kot dvajsetletno delo na področju razvojnih in aplikativnih raziskav s področja etničnih študij, problemov poselitve obmejnih predelov, mednarodnih selitev kakor tudi za delo v Ljubljanskem geografskem društvu.

Zlata plaketa ZGDS je stanovsko priznanje za življenjsko ali za več kot 30 letno delo na najrazličnejših področjih geografije in sorodnih ved. To priznanje so dobili: akademik dr. Andrej Kranjc, dr. Milan Orožen Adamič, dr. Marjan Ravbar in Valentin Trilar iz Kranja.

Zlato plaketo ZGDS je prejelo tudi Gorenjsko geografsko društvo za petdesetletno uspešno delo pri organiziranem povezovanju geografov na Gorenjskem in ob dvajsetletnici ustanovitve sedanjega društva, ki je bilo prvo tovrstno po organizacijski decentralizaciji in je nastalo iz tamkajšnje podružnice Geografskega društva Slovenije.

Milan Natek

Beli Severju v spomin

Ljubljana, 18. 4. 2004

Sredi pomladi nas je nepričakovano prizadelo žalostno sporočilo, da našega dragega kolege Bele Severja ni več med živimi. Sredi plodnega in bogatega dela ter pri snovanju in uresničevanju novih načrtov, s katerimi je želel obogatiti in poglobiti aplikativno veljavo in vrednost ter celostno razsežnost geografskih in njim sorodnih spoznanj, je nenadoma in nepreklicno odšel. Na mizi njegove domače delovne sobe so ostale domala že opravljene zadnje korekture in njegove vsebinske dopolnitve k zadnjemu, dvanajstemu zvezku zbirke Slovenija total (Posavje), pa prvi pregledani in popravljeni oziroma dopolnjeni osnutki biografij slovenskih geografov za nastajajoči Biografski leksikon Slovenije. Poleg vsega tega pa še zasnove številnih člankov s področja turizma in domoznanstva, namenjenih boljšemu in razsodnejšemu razumevanju ter poznavanju predvsem njegovega rodnega Prekmurja.

Rodil se je 13. 4. 1936 v Moščancih, na južnem obrobju Goričkega; od leta 1937 pa je živel v sosednjem naselju Vaneča, kjer Goričko že prehaja na Ravensko. Po uspešno zaključeni gimnaziji z maturo v Murski Soboti se je v jeseni leta 1955 vpisal na Oddelek za geografijo takratne Prirodoslovno-matematične fakultete v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1960. Vzporedno je študiral tudi etnologijo na Filozofski fakulteti, kasneje pa izredno (ob delu) še turizem in gostinstvo na Visoki ekonomsko-komercialni šoli v Mariboru.

Po diplomi in odsluženju kadrovskega roka v vojski je do leta 1963 poučeval na soboški Ekonomski srednji šoli. Nato je za krajši čas postal referent za kulturo na murskosoboški občini in vodja propagande v Zdravilišču Radenska. V obdobju 1964–1975 je bil poklicni tajnik Pomurske turistične zveze, v letih od 1975 do 1978 pa ravnatelj Pokrajinske in študijske knjižnice. Leta 1978 je prišel v Ljubljano, kjer je bil do leta 1980 direktor in urednik jubilejnih publikacij Založbe DDU Univerzum. Med letoma 1981 in 1985 je bil predstavnik Turistične zveze Jugoslaviji na Madžarskem. Po vrnitvi v Ljubljano je leta 1986 pri Založbi Mladinska knjiga postal področni urednik v uredništvu Enciklopedije Slovenije. Upokojil se je leta 2003.

Bela Sever je bil izjemen človek. Vse njegovo delo, ki sega na različna področja, je zapustilo vidne sledi. Že zelo zgodaj, še kot študent geografije in etnologije, se je začel uveljavljati na publicističnem in raziskovalnem področju. Le kdo se ne spominja njegovega zajedljivega članka v študentski Tribuni, v katerem vračča in poučuje »strokovno« javnost, ki je uspela znižati stavbo Filozofske fakultete za eno nadstropje, in sicer z »argumentacijo«, da bo zasenčila nasproti (na jugu) stoječo stavbo srednjih tehniških šol ob Aškerčevi cesti.

Težišče Severjevega zgodnjega raziskovalnega dela je bilo namenjeno odkrivanju in poznavanju raznovrstnih geografskih problemov Prekmurja in njegovega sosledstva. Že kot študent se je z vso vnemo poglobil v zemljepisna imena in napisal razpravo Geografski termini prekmurskih gričev (Svet ob Muri, 2, 1957, strani 169–173 in 235–238). Podrobno je preučil prenekatero geografske in socialne probleme Prekmurcev v Ljubljani (Svet ob Muri 3, 1958, strani 63–71) kakor tudi v Mariboru (prav tam, strani 249–254). V obsežni študiji je predstavil Razvoj prekmurskega vinogradništva (GV 33, 1961, strani 61–93); o njem je razmišljal in pisal še v drugih strokovnih in priložnostnih publikacijah. Njegovi opisi prekmurskih naselij so objavljeni v 4. knjigi Krajevnege leksikona Slovenije (Ljubljana 1980) kakor tudi v Krajevnem leksikonu Slovenije (Ljubljana 1995) in v Priročnem krajevnege leksikonu Slovenije (Ljubljana 1996). Takoj po diplomi je sodeloval tudi pri preučevanju izolatov v Prekmurju (to je skupina prebivalcev, ki nima stikov z drugimi); izsledke te skupinske raziskave je objavil V. Šiftar v odmevni knjigi: Cigani. Minulost v sedanosti (Murska Sobota 1970).

Drugo delovno področje Bele Severja zajema turizem, ki mu je posvetil domalo celotno obdobje med letoma 1964 in 1978. Ni bil le poklicni tajnik Pomurske turistične zveze, temveč je s svojim delom pomagal sooblikovati prenekatero razvojne usmeritve turizma v pokrajinah ob Muri. Z vso strokovno zavzetostjo in razgledanostjo je spremljal razvoj turizma in njegove tokove v sosednjih državah, še zlasti v njihovih obmejnih predelih. Raziskoval je značilnosti kmečkega turizma v severovzhodni Sloveniji, skupaj z avstrijskimi in madžarskimi turističnimi delavci je pripravil trojezično turistično publikacijo (*Südliche Dreiländereck* 'Južna tromeja', Eisenstadt 1979). Napisal in uredil je devet turističnih vodnikov Pomurja, ki so izšli v slovenščini in nemščini, pa fotomonografijo Murska Sobota. Občina in mesto (Murska Sobota 1973 in 1980). Bil je pobudnik in vsebinski utemeljitelj ter urednik in sourednik našega najboljšejšega turističnega vodnika Slovenija total s podnaslovom Priročnik za popotnika in poslovnega človeka; izida zadnje knjige žal ni več dočakal. S tega gospodarsko čedalje pomembnejšega področja je napisal in objavil številne prispevke v domačem strokovnem tisku. Prav tako je sodeloval pri pripravah in izdajah najrazličnejših priložnostnih in informacijskih brošur, prospektov, razglednic, avdiovizualnih sredstev, turističnih filmov in podobnega. Več kot poldrugo desetletje je bil tudi turistični vodič po sosednjih državah.

S priselitvijo v Ljubljano se začenče tretje obdobje in povsem novo področje Severjevega dela. Vztrajnost, marljivost, delavnost, široka strokovna razgledanost in organizacijske izkušnje so nemalo prispevali, da se je mogel Bela Sever kar najhitreje in dejavno vključiti v delovno skupino uredništva Enciklopedije Slovenije. Kot urednik je skrbel za številna področja (geografija, meteorologija, klimatologija, regionalno prostorsko planiranje, turizem, elektrotehnika, geodezija, gradbeništvo, jedrska energija, strojništvo, računalništvo, izseljenstvo, zdomstvo in odnosi z drugimi narodi in državami, od leta 1990 tudi gospodarstvo). Z njemu lastno iznajdljivostjo in domiselnostjo je pridobil za pisce gesel številne strokovnjake z različnih področij. Poleg tega je tudi sam napisal več gesel in sodeloval pri pri-

pravi kart. Skratka, tudi v Enciklopediji Slovenije je vtisnjena mnogoplastna Severjeva dejavnost in neizmerno široka strokovna poglobljenost. To so temeljne kvalitete, ki so nizmerno bogatile njegov značaj in ga spodbujale k nenehnemu iskanju novih, boljših in ustrežnejših rešitev in pristopov pri reševanju, premoščanju in preseganju vsakdanjih ali sistemskih težav.

Severjeva mnogostranska dejavnost pa poleg strokovnega dela sega še na drugo, predvsem organizacijsko področje. V vsakem okolju, kjerkoli je živel in delal, je zapustil vidne sledi. Bil je med vodilnimi organizatorji turističnih, kulturnih in knjižničarskih srečanj in prireditev v Pomurju. Je med pobudniki in ustanovitelji Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar, večletni urednik njegovega glasila ter organizator najraznovrstnejših društvenih prireditev in ekskurzij. Vseskozi je prizadevno spremljal gospodarski, socialni in kulturni razvoj rodne Prekmurja, s katerim je bil vseskozi trdno, tudi čustveno povezan. Zato tudi ni presenetljivo, da si je za kraj poslednjega prebivališča izbral domačo vas – Vanečo. Za vse, kar je napravil in prispeval v zakladnico naše znanstvene in kulturne dediščine, mu bomo vedno iskreno hvaležni.

Milan Natek

Dr. Peter Habič – (posthumno) častni občan Občine Vrhnike
Vrhnika, 10. 5. 2004

Na slovesnosti ob letošnjem prazniku Občine Vrhnike je bil pokojni profesor dr. Peter Habič (1934–1998) posmrtno razglašen na častnega občana tamkajšnje občine. V obsežnem predlogu z utemeljitvijo, ki ga je soglasno podprl tudi redni letni občni zbor Muzejskega društva na Vrhniki (2. 3. 2004), so podpisali: predsednica Muzejskega društva Marija Oblak Čarni, nekdanji vrhniški župan Vinko Tomšič in trije akademiki in univerzitetni profesorji: dr. Branko Stanovnik, dr. Boštjan Žekš, predsednik SAZU, in dr. Andrej Kranjc. V njem je razčlenjena in poudarjena usmerjenost Habičevega znanstvenoraziskovalnega in aplikativnega dela in še posebej njegova široka strokovna in organizacijska prizadevanja na različnih področjih. Nekatero kvalitete in usmerjenosti ter izsledki njegovega raziskovalnega dela so bili pregledno predstavljeni že v našem osrednjem glasilu, Geografskem vestniku (prim.: I. Gams: Dr. Petru Habiču ob šestdesetletnici, GV 66, 1994, strani 185–186; A. Kranjc: Prispevek Petra Habiča k poznavanju hidrologije krasa, GV 71, 1999, strani 176–180). V zahvalo za večdesetletno uspešno delo na različnih področjih geografije in njene stanovske organiziranosti je dobil leta 1996 naše najvišje stanovsko priznanje »častni član ZGDS«. Zato naj bo na tem mestu samo omenjena tista širina zajetnega in mnogostranskega Habičevega dela, ki presega ožje strokovno področje, in je pomembno vplivalo na povezovanje ljudi in strokovnjakov z različnih področij. Njegova bibliografija obsega nad 360 bibliografskih enot in več kot deset znanstvenih prispevkov je namenil svojemu rodnemu in ožjemu vrhniškemu območju. Med drugim je bil pobudnik in soustanovitelj Muzejskega društva Vrhnika, ki mu je več let tudi predsedoval, in njegovega strokovnega glasila »Vrhniški razgledi«. S svojim delom je zapustil bogato dediščino, ki bo mlade bogatila z njegovimi številnimi in izvirnimi izsledki in jih spodbujala k novim raziskovanjem kraškega sveta.

Milan Natek

